

Stanislav Mykhailov, Applicant
Nataliia Savina, Doctor of Economic Sciences, Professor
The National University of Water and Environmental Engineering
Rivne, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-242-5-10>

THE IMPORTANCE OF PUBLIC ADMINISTRATION IN CRISIS SITUATIONS

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Оскільки економіка знаходиться у постійному русі та змінах та являється не стабільною, зростання змінюється на занепад. У зв'язку із з прискореними темпами науково-технічного прогресу і швидким розвитком фінансових інститутів, а також з утворенням нових інноваційних фінансових технологій, яскраво виразилась циклічність економічного розвитку, що характеризується наявністю чотирьох фаз циклу: піднесення, пожвавлення, депресія, криза. Кожний наступний цикл являє певний алгоритм дій, який формуються із зміною одної фази на іншу, які повторюються циклічно [1].

Кризова ситуація в найбільш загальному розумінні – це крайнє загострення протиріч у соціально-економічній системі як всередині неї, поміж ключовими її компонентами (персонал, техніка, технологія, виробництво, фінанси тощо), так і спричинене взаємодією окремих соціально-економічних систем (людина, група, підприємство, національна економіка, світове господарство), що загрожує її життєстійкості в зовнішньому середовищі, не дозволяючи виконати місію, цілі або завдання функціонування та розвитку.

Як показує практика, кризові явища та процеси неоднакові не тільки зі своїх причин і наслідків, але і за самою суттю. Необхідність у розгалуженій класифікації криз пов'язана з диференціацією засобів і способів управління ними. За наявної типології та розуміння характеру кризи з'являються можливості зниження її гостроти, скорочення часу і забезпечення безболісності протікання [2].

Антикризове регулювання національної економіки – це процес цілеспрямованого впливу органів державного управління на упередження, недопущення та мінімізацію негативних наслідків кризових явищ з метою забезпечення сталого економічного розвитку [3].

Антикризове регулювання розглядається у двох аспектах: 1) як складова державного регулювання економіки, що являє собою сукупність методів, форм та засобів впливу держави на соціально-економічну систему з метою реалізації макроекономічних цілей; 2) як функція державного управління, що реалізується через проведення антикризової політики, спрямованої на вирішення проблем економічного розвитку.

Значення впливу держави на розвиток економіки загалом визначається ефективністю механізмів, методів та засобів, за допомогою яких вирішуються соціально-економічні та інші завдання, з обов'язковим урахуванням охорони публічних і приватних інтересів. У цьому й полягає головне завдання такого державного регулювання. Основою ефективного державного регулювання економічної діяльності є поєднання економічних, правових та управлінських функцій [4, с. 36].

Система антикризового регулювання національної економіки формується, з одного боку, під впливом обраної державою моделі державного регулювання економіки, з іншого – підпорядкована загальним імперативам антикризової політики національного та міждержавного рівня. В умовах глобалізації, держави обмежені у свободі вибору антикризових важелів, особливо, що вимагає взаємоузгодження національних інтересів із зобов'язаннями, що виникають внаслідок участі держави у міжнародних фінансово-економічних, торговельних та інших організаціях [3].

Необхідність державного регулювання економічної діяльності порізногому обґрунтовується в економічній і юридичній літературі. Зокрема теорія економічної школи Дж. М. Кейнса (кейнсіанство) зводиться до того, що ринкова економіка нездатна до повної самоорганізації і тому потребує суттєвого державного втручання [5].

Представник монетаризму М. Фрідман, виходив з положення про те, що держава повинна стежити за дотриманням суб'єктами ринкових «правил гри» і регулювати процеси грошового обігу [6]. Відтак монетаристи були противниками розширення економічних функцій держави. Держава в монетарній моделі вконе пасивну роль, забезпечуючи усунення перешкод, що заважають роботі законів вільної ринкової конкуренції.

Концептуальна схема розробки механізму антикризового регулювання національної економіки передбачає поетапне аналітичне дослідження світової та національної економік, прогнозування кризи, розробку антикризової стратегії та

імплементатії її положень у антикризових програмах (планах) і стратегії економічного розвитку [3].

До основних елементів механізму регулювання економічної діяльності в науковій літературі зараховують нормативне регулювання, дозвільну систему, контроль, засоби стимулювання та підтримки, матеріально-технічну підтримку: інформаційне, кадрове та науково-методичне забезпечення тощо [7].

Серед основних завдань державної регуляторної політики науковці виокремлюють такі: гарантування національної безпеки й економічної незалежності країни; формування високопродуктивної ринкової економіки соціального спрямування, громадянського суспільства; зростання національного багатства, гармонізація інтересів держави, регіонів, суб'єктів господарювання; активізація вітчизняних інвестицій в основний капітал; стійкість національної фінансової системи; реалізація основних принципів соціально-економічного розвитку [8].

До методів прямого державного впливу належать: визначення стратегічних цілей розвитку економіки, планування, державне замовлення, державна реєстрація, ліцензування, нормативні вимоги до якості та сертифікації технології і продукції, правові та адміністративні обмеження і заборони або обмеження щодо виготовлення окремих видів продукції та ін.

До непрямих методів впливу належать: проведення грошово-кредитної політики, лібералізація податкового та амортизаційного законодавства, ціноутворення, забезпечення державними замовленнями суб'єктів підприємництва та ін. Співвідношення прямих і непрямих методів залежить від економічної ситуації в країні, обраної концепції економічного розвитку [4, с. 42].

Отже, на сучасному етапі розвитку соціально-економічної системи причинами криз є зростання ролі масових комунікацій у процесі розвитку криз та скорочення часу кризового реагування; зростання ролі нових технологій в генеруванні кризових ситуацій та транснаціональних корпорацій при одночасному зниженні можливостей державних інститутів щодо їх врегулювання; утворення нових форм криз за рахунок комбінації кризових елементів та їх трансформації.

Основними завданнями державної регуляторної політики є: гарантування національної безпеки й економічної незалежності країни; формування високопродуктивної ринкової економіки соціального спрямування, громадянського суспільства; зростання

національного багатства, гармонізація інтересів держави, регіонів, суб'єктів господарювання; активізація вітчизняних інвестицій в основний капітал; стійкість національної фінансової системи; реалізація основних принципів соціально-економічного розвитку. До методів державної регуляторної політики відносяться прямі методи (використання адміністративних засобів впливу на економічні відносини та поведінку відповідних суб'єктів) та непрямі методи (стимулювання процесу розвитку, створення сприятливого зовнішнього середовища).

Засобами державної регуляторної політики є: державне замовлення, ліцензування, патентування і квотування, технічне регулювання, застосування нормативів та лімітів, регулювання цін і тарифів, надання інвестиційних, податкових та інших пільг, надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Література:

1. Якубенко Ю. Л. Сірко А.Ю. Сутність кризових явищ в Україні та напрями їх подолання. *Агросвіт*. 2021. № 24. С. 39–45. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/5905> (дата звернення: 13.09.2022).
2. Ситник Г. П. Сутність кризових ситуацій соціального характеру у контексті національної безпеки: філософсько-управлінський аспект. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1479> (дата звернення: 13.09.2022).
3. Олешко А. А. Концептуальні засади антикризового регулювання національної економіки. *Економіка та держава: Міжнародний науково-практичний журнал*. 2012. № 9. С. 4–7.
4. Хомко Л. В., Кульгавець Х. Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 424 с.
5. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. Москва : Прогресс, 1978. 224 с.
6. Фридман М. Деньги и экономическое развитие. М.: Прогресс, 2005. 324 с.
7. Ісаков М. Г. Теоретичні основи державного регулювання підприємницької діяльності. *Актуальні проблеми права: теорія і практика: збірник наукових праць*. 2012. № 23. С. 18–22.
8. Познякова Н. І. Напрями реалізації цілей регуляторної політики у сфері торгівлі світлими нафтопродуктами в Україні. *Економічний часопис – XXI*. 2010. № 11–12. С. 51–55.